

Оксана Гомотюк

*доктор історичних наук,
професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності,
декан соціально-гуманітарного факультету
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)*

Аліна Кобилянська

*Здобувачка I курсу магістратури спеціальності 032 соціальна теологія
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)*

«СОЦІАЛЬНА ТЕОЛОГІЯ» ЯК ШЛЯХ СОЦІАЛЬНОГО СЛУЖІННЯ ТА МІЖКОНФЕСІЙНОГО ДІАЛОГУ

Сучасна освітня реформа, як складова соціального і культурного зростання українського суспільства, зорієнтована на формування нової генерації фахівців, які б бездоганно володіли фаховими компетентностями, швидко уміли реагувати на суспільні виклики, мали достойний рівень високої моральної культури на засадах поліконфесійної релігійної дійсності. Сьогодні країна потребує висококваліфікованих моральних лідерів, спроможних осмислювати роль релігії в суспільних трансформаціях, керувати змінами задля миру і суспільного поступу, які глибоко та з духом служіння зможуть відповісти на багато викликів сучасного світу.

З огляду на традиції, на прихильність молодого покоління українців, особливо західного регіону до релігійних практик, сповідування християнських чеснот, відкрито нову ОП «Соціальна теологія» на магістерській програмі соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету.

Є декілька причин, чому дана програма є актуальною та архіважливою. Насамперед, вона є державобудівною та націєтворчою. Християнські традиції є давні в українській історії, завжди виховання вибудовувалося на релігійних та національних засадах.

Маємо підкреслити, що розквіт Української держави, її освіти, культури відбувався у тісному тандемі церкви та держави, за винятком окремих періодів, коли Церква зазнавала переслідувань.

Екскурс у минуле доводить, що Церква завжди була фундаментом Свободи, Гідності, Правди. Попри зміну історичних епох, форм комунікацій із суспільством та державою, Церква залишалася духовним провідником української нації.

Історія християнства на Українських землях розпочинається ще до прийняття християнства. 988 рік став новою точкою відліку, князь Володимир охрестив Русь. Розпочато історію київського християнства. Зміни у формі – піднесення і розквіт Київської Русі, що розпочалися за Володимира Великого, розширення її території до 800 тис. кв. км., розвиток архітектурного будівництва, викликали якісні позитивні характеристики змістового наповнення освітнього процесу, потребу появи нових галузей знань: української літератури, мови, філософії, богослов'я, історії, культурології, права, математики, географії, етнографії, біології, медицини, астрономії та ін. Прийняття християнства державною релігією виводило руську державу до європейського співтовариства, давало можливість нових дипломатичних контактів. У такий спосіб руська інтелектуальна еліта долучалася до знань, поширених у Візантії - творів Піфагора, Сократа, Платона, Демокріта, Арістотеля, Епікура та інших мислителів Давньої Греції та Риму. У Русі були відомі натурфілософські твори християнських авторів Іоанна Дамаскіна, Георгія Писиди, Козьми Індікоплавта та ін.

Носіями нових знань стали князі, оскільки відомими є факти особливого поцінування Ярославом Мудрим книжної мудрості, що проявлялося у заснуванні однієї із найбільших у Європі бібліотеки у Софії Київській. Україна може гордитися такими репрезантами інтелектуальної еліти як Іларіон Київський, Нестор-літописець, Данило Заточник, Кирило Туровський, Клим Смолятич, Сильвестр, Никон Великий та ін.

В українському науковому середовищі «київське християнство» визначено у форматі схрещення східного християнства із західним на ґрунті передхристиянської культури Придніпрянської Русі-України. Київське християнство було дієвим чинником створення виразного духовного обличчя української нації як самодостатнього етнічного суб'єкта вже наприкінці XI ст. Теоретиками київського християнства були Іларіон, Клим Смолятич, Кирило Туровський, котрі через символ, образ, міфологему сприяли формуванню духовності, психологічного клімату нації, специфіки її ментальності, багатству особистості. Знаковою стала подія 1051 р. князівське поставлення Ярославом Мудрим русина Іларіона главою Церкви, митрополитом Київським. Друга подія важлива – 1147 р. – соборне обрання Кліма Смолятича Київським митрополитом. В обох випадках це були акти державного масштабу і усвідомлення патріотичного значення. Твір Іларіона «Слово про закон і благодать» не тільки богословський, а, насамперед, глибоко філософський та різноаспектний. Саме Іларіон один із перших висловлює історіософські роздуми про місце історії Русі у світі, його «Слово» набуває значення прообраза, на який спирається подальша традиція вітчизняної культури, принаймі до ХУІІІ ст.

Так, Софіївський Собор, створений за століття від Notre-Dame de Paris, став символом християнської віри, тому князі просили благословення та поклонялися йому. Софіївський Собор був заснований у 1011 р. великим київським князем Володимиром – хрестителем, від якого митрополит Іларіон веде, власне, Премудрість Божу, яка у нас утвердилася на Русі. Висока духовність руського суспільства, його еліти є прикладом для сучасного суспільства.

Об'єднуючою ідеєю інтелектуалів середньовічної доби стала ідея приналежності до руської землі, її єдності на православних засадах, що згодом пройде червоною ниткою через устремління еліти литовсько-польського періоду, увиразниться у козацьку добу. Прикметною особливістю середньовічних знань була їх релігійна спрямованість, що конкретизувало вплив церкви на суспільно-політичні реалії, моральні та ідейні устої суспільства.

З Церквою пов'язаний вихід першої книги в Україні. Від 1566 року на українських землях працював один з першодрукарів Іван Федоров. В 1575 його запросив до свого маєтку в Острозі князь Костянтин Острозький. Тут в 1581 вийшла перша друкована Біблія слов'янською мовою — Острозька Біблія. Як відомо, близько 1576 року в Острозі почав діяти навчальний заклад Острозька академія, де окрім низки традиційних на той час точних та гуманітарних дисциплін вперше паралельно викладали латинську, грецьку та церковнослов'янську граматики. Академія давала можливість отримати як світську, так і богословську освіту.

На базі Київської братської школи в 1632 році відкрита Києво-Могилянська колегія, яка була попередницею Києво-Могилянської академії.

Києво-Могилянська академія створена багато в чому завдяки старанням київського митрополита Петра Могили. Це був перший навчальний заклад дійсно світового університетського рівня в історії України. Її створення має дуже велике значення. Тому, підкреслю, що найвідоміші осередки освіти та науки побудовані на засадах християнської віри.

Проведемо історичні паралелі. Згадаємо історію по Гарвард, Кембридж, Принстон, Єльський та ін., які користуються такою великою популярністю в усьому світі? Чому найбільша кількість лауреатів Нобелівської премії вийшла саме зі стін Гарварда? Можна констатувати, що з самого початку існування цих університетів у їхню основу був закладений правильний «фундамент» – духовний. Люди, які демонстрували прихильність до Божого Царства, ставали прикладом для всього суспільства і приносили йому величезну користь своїм життям і діяльністю.

Християнство дало основний імпульс розвитку нашої культури, сформувало нашу тотожність, знаки якої ми повсякчасно віднаходимо у своїй історії. А в часи, коли наш народ не мав жодних інших соціальних структур, саме Українська

Церква була основним середовищем і центром життя громади на Батьківщині та на поселеннях. Пройшовши разом з українським народом різноманітні й чисельні випробування, наша Церква здобула непересічний досвід бути голосом бездержавної нації перед сильними світу цього.

З часів незалежності маємо розквіт Церкви. Особливо в часі майдану. Російська агресія проти України спровокувала кризу в українському суспільстві після Майдану. Великою є роль церков у подоланні цієї кризи та примиренні суспільства.

Молитва є, з точки зору віри, найбільшим виявом любові до ближнього і до свого народу, бо нею висловлюємо переконання, що “коли Господь та не буде дому, – дарма працюють його будівничі. Коли Господь не зберігає міста, – дарма пильнує сторож” (Пс. 127, 1)

Візьмемо представників соціальних професій, які пов’язують своє професійне становлення із вирішенням соціальних проблем наших громадян. На наш погляд, дуже важливим є те, що пропонуючи свій погляд на логіку та смисли соціальних змін, пояснення релігійних смислів суспільних трансформацій, є важливим запропонувати власні ціннісні орієнтири для оптимізації соціальних процесів. Ми розуміємо, що нове знання формується на стику релігійного та політичного, духовного та суспільного, церковного та культурного, через їх зближення та взаємопроникнення.

Випускники, опановуючи дисципліни соціально-психологічного спрямування, зокрема, «Соціальна допомога населенню», «Психологічна допомога населенню» та чимало інших, зможуть глибоко зануритися у знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук; виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання; аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім’ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи; організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу; оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

Для тих, кого зацікавить науково-дослідна праця, можна поглибити знання, вивчивши методологію прикладного наукового дослідження та застосовувати методи кількісного та якісного аналізу результатів. Можна констатувати, що

соціальна теологія стає найбільш актуальною сферою академічних гуманітарних досліджень. Цей попит не може ігнорувати і християнська теологія, тож слід очікувати від неї структурних змін та переоцінки пріоритетів. Соціальна теологія як *theologia prima* може стати не тільки перспективним напрямом розвитку вітчизняної теології, але й її наріжним каменем, основою самобутньої традиції.

Отже, реагуючи на виклики суспільства, задля створення нового креативного молодіжного простору розвитку, духовного збагачення та соціального служіння, в Західноукраїнському національному університеті відкрито нову магістерську освітню програму «Соціальна теологія». Програма надає сучасний рівень європейської філософсько-богословської освіти із соціальним заангажуванням та готує моральних лідерів для суспільства, церкви та освітнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія в перекладі І. Огієнка. 2 Коринтян 1:23-2:4 – 2:5-11: <https://allbible.info>
› bible › ogienko › 2.

УДК 930.25 (075.8)

Гомотюк Оксана

доктор історичних наук, професор,

Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)

Семенюк Вікторія

магістр освітньої програми «Соціальна теологія»

Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)

«СОЦІАЛЬНА ТЕОЛОГІЯ» ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖРЕЛІГІЙНОГО ДІАЛОГУ

В українському суспільстві значно зріс інтерес до релігії як суспільного феномену, знімаються ті штучні перепони, які відокремлюють віруючу людину від релігійних цінностей, розширюються пізнавальні можливості як окремої людини, так і релігійної спільноти загалом, відбувається новітнє формування ціннісних засад буття соціуму. Рівень довіри суспільства до Церкви високий і згідно останніх досліджень становить близько 72%. Західний регіон традиційно характеризується найвищим рівнем релігійності. Церкву визнають моральним авторитетом 74% жителів Заходу. Наразі найбільшою мірою релігійне виховання в родині поширене в Західному регіоні, де таке виховання вдома отримали 79%